ASIANTUNTIJALAUSUNTO

Elintarviketeollisuusliitto ry
PL 115
00241 Helsinki

27.3.2025

Eduskunnan maa- ja
metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

E 8/2025 vp

Elintarviketeollisuuden lausunto: E 8/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto: kilpailukykykompassi EU:lle

Elintarviketeollisuusliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston selvityksestä EU:n kilpailukykykompassia koskevasta komission tiedonannosta. Lausuntomme keskeiset huomiot ovat seuraavat:

- Elintarviketeollisuuden kilpailukyvyn edistämisen konkreettiset toimet tulee sisältyä EU-ohjelmiin. Ala uhkaa jäädä väliinputoajaksi keskeisissä EU-aloitteissa.
- EU:n ravitsemus- ja terveysväiteasetus tulisi uudistaa innovointiin kannustamiseksi ja alan innovaatioista kuluttajille kertomisen helpottamiseksi.
- Bioenergian tuotantoa on edistettävä EU-tasolla ja sen on oltava osa teollisuuden päästöjen vähentämisen, kiertotalouden, huoltovarmuuden ja haitallisten riippuvuuksien vähentämisen toimia. Energiaomavaraisuuden, lannoitetuotannon ja ravinteiden kierrätyksen edistäminen kytkeytyvät toisiinsa.
- Ruoka-alan lainsäädäntö on käytävä läpi poikkeustilanteiden näkökulmasta ja on laadittava kriisimekanismi, joka mahdollistaa nopeat, koko EU-aluetta koskevat päätökset.
- Elintarviketeollisuus on yksi raskaimmin säännellyistä toimialoista. Elintarvikealan yrityksiä kokevaa sääntelyä tulee yksinkertaistaa ja hallinnollista taakkaa tulee vähentää.

Komission kilpailukykykompassin yleinen kuvaus EU:n haasteista ja toimista, joita tarvitaan kilpailukyvyn parantamiseksi, vastaa elintarviketeollisuuden näkemystä tilanteesta. Komissio esittää kilpailukyvyn parantamiseksi innovaatiokuilun umpeen kuromista, vähähiilistämisen ja kilpailukyvyn etenemissuunnitelman laatimista, liiallisten riippuvuuksien vähentämistä ja turvallisuuden lisäämistä, sekä horisontaalisia toimia kuten sääntelyn yksinkertaistamista.

Sen sijaan Elintarviketeollisuusliitto ry pitää erittäin valitettavana, ettei kilpailukykykompassin taustalla olevaan Draghin raporttiin sisällytetty tarkastelua elintarviketeollisuuden

haasteista, mahdollisuuksista ja tarvittavista EU-toimista alan kilpailukyvyn parantamiseksi. Näin ei myöskään tehty maatalouden strategisessa dialogissa, jonka loppuraporttiin nojaa EU:n 'Visio maataloudelle ja ruoalle'. Tämän seurauksena elintarviketeollisuuden kilpailukyvyn parantamiseen kohdistuvia konkreettisia toimia ei löydy yleisestä teollisuuspoliittisesta ohjelmasta, Clean Industrial Dealistä, eikä maatalous- ja ruokasektorin visiosta. Clean Industrial Deal painottaa esim. energiaintensiivisten teollisuudenalojen, kuten teräs-, alumiini- ja kemianteollisuuden kilpailukyvyn edistämistä ja 'Visio maataloudella ja ruoalle' keskittyy otsikosta huolimatta vahvasti maataloussektorin toimiin.

Liitto katsookin, että em. tilanteen seurauksena huoltovarmuuskriittinen, työllisyydeltä, liikevaihdoltaan ja tuottamansa arvonlisän perusteella EU:n merkittävin yksittäinen teollisuudenala uhkaa jäädä EU:ssa valittavien kilpailukyvyn kehittämistoimien ulkopuolelle.

Elintarviketeollisuus on keskeinen osa koko yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittistä ruokasektoria. Nykyisessä kiristyneessä maailmanpoliittisessa tilanteessa ja sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä EU:ssa on kiinnitettävä uudella tavalla huomiota ruokaturvasta huolehtimiseen. Elintarviketeollisuuden kannattavan ja kilpailukykyisen toiminnan edellytyksistä huolehtiminen varmistaa eurooppalaisten ruokaturvaa. Lisäksi alan innovaatioiden edistäminen auttaa EU:ta kestävyystavoitteiden saavuttamisessa.

Valtioneuvoston selvitykseen sisältyvään Suomen kantaan Elintarviketeollisuusliitto haluaa nostaa seuraavat näkökohdat:

Innovaatiokuilun kaventaminen

<u>TKI-rahoitusta elintarvikealan yritysten kilpailukyvyn parantamiseen</u>
TKI-rahoitus elintarvikealan yrityksille tulee turvata EU-tasolla. Maatalous ja ruokavision toimissa halutaan kehittää uusi strateginen lähestymistapa tutkimukseen ja innovaatioihin maa- ja metsätalouden sekä maaseutualueiden kilpailukyvyn parantamiseksi. Ruoantuotannossa välttämättömien toimijoiden, elintarvikealan yritysten, TKI-tarpeet tulee huomioida kokonaisuudessa.

Byrokratiaa on kevennettävä yritysten kannustamiseksi TKI-toimintaan. TKI-rahoitushankeprosessien pitää olla sujuvia hakemisesta raportointiin ja hallinnollisesti yksinkertaisia, jotta mahdollisimman moni innovatiivinen yritys voi osallistua hankkeisiin.

<u>Ravitsemus- ja terveysväiteasetuksen uudistaminen</u>

Ravitsemus- ja terveysväitteen hakuprosessi on monimutkainen, kallis ja aikaa vievä. Hyväksyttyjä terveysväitteitä on tällä hetkellä 262, mutta noin 2 000 väitettä odottaa vielä joko EFSAn tieteellistä arviota tai Euroopan komission päätöstä. Hyväksyttyjen väitteiden kieli on usein teknistä ja kuluttajien vaikeasti ymmärrettävissä.

Lähes kaksikymmentä vuotta vanha ravitsemus- ja terveysväiteasetus tulisi uudistaa, jotta luotaisiin nopeampi ja oikeasuhteisempi hyväksymisprosessi terveys- ja ravitsemusväitteille. Väitteiden ilmaisuja tulisi selkeyttää

kuluttajille ymmärrettävimmiksi. Lisäksi tulisi selvittää digitaalisia viestinnän keinoja kuluttajan tiedon saannin tehostamiseksi.

Näin kannustettaisiin yrityksiä innovointiin, parannettaisiin yritysten mahdollisuuksia kertoa kuluttajille ravitsemustutkimuksen tuloksista ja alan innovaatioista sekä edistettäisiin kuluttajien mahdollisuuksia tekemään paremmin tietoon perustuvia valintoja.

Uuselintarvikkeiden lupaprosessin nopeuttaminen

Yhtenä ruokainnovaatioiden lisäämisen, kaupallistamisen, skaalaamisen esteenä on uuselintarvikkeiden lupaprosessien hitaus. Suomessa on osaamista uuselintarviketuotannossa ja sillä voitaisiin hakea ratkaisuja ruoantuotannon kestävyys- ja kustannushaasteisiin, lisäarvon tuottamiseen ja vientimahdollisuuksien lisäämiseen. Euroopassa uuselintarvikkeiden lupaprosessin läpimenoaika on kokonaan uuden tuotteen kohdalla jopa neljä vuotta. Ohjeistukset muuttuvat usein hakuprosessin aikana.

Pitkä hyväksymisprosessi ei kannusta eurooppalaisia yrityksiä uusiin innovaatioihin eikä rahoittajia sijoittamaan uusiin, lupaaviin eurooppalaisiin tuotekehityshankkeisiin. Eurooppa jää jälkeen uuselintarvikemarkkinoilla kilpailijamaistaan, kuten USA:sta ja Kiinasta, joissa molemmissa on vahva panostus uuselintarvikkeiden tuotantoon.

EU:n uuselintarvikelainsäädäntöä tulisi kokonaisuudessaan kehittää innovaatiomyönteiseksi, hakuprosessin aikaiset viivästykset ja seisahdukset tulisi saada poistettua ja EU:ssa tulisi mahdollistaa tuotantokokeilut rajatussa ympäristössä (ns. regulatory sandbox).EU:ssa tulisi varmistaa EU:n turvallisuusviranomaisen EFSAn henkilöstön resurssointi uuselintarvikkeiden lupaprosessien käsittelyssä.

Vähähiilistyminen ja kilpailukyky

Rahoitusinstrumentteja ja kannusteita elintarvikealan yrityksille kestävyyssiirtymän edistämiseen

EU-ohjelmien toimenpiteissä tulee tarjota kannustimia koko ruoka-alan uudistumiseen. Clean Industrial Deal-ohjelmassa keskitytään erityisesti energiaintensiivisten teollisuudenalojen kilpailukyvyn parantamiseen ml. vähähiilistämiseen liittyvät toimet. Maatalous ja ruokavisiossa elintarvike- ja juomateollisuus todetaan olevan keskeisellä sijalla vuoden 2040 ilmastotavoitteiden edistämisessä.

Elintarvikeyritysten kestävyyssiirtymän toimien toteuttaminen edellyttää julkisen ja yksityisen rahoituksen saamista uuden teknologian käyttöönottoon. EU:n energiantuotannon monipuolistamiseen ja teollisuuden vähähiilistämiseen tähtäävissä rahoitusinstrumenteissa on huomioitava vahvat kytkökset elintarviketeollisuuteen ja ruoantuotantoon vähähiilisyystavoitteiden tueksi. Elintarvikealan yrityksissä investointeja tarvitaan lähivuosina muun muassa tuotannon sähköistämiseen.

Bioenergian tuotannon edistäminen

Bioenergian rooli on tunnistettava osana teollisuuden päästöjen vähentämistä, kiertotaloutta ja huoltovarmuutta. Bioenergia, kuten biokaasun ja biometaanin tuotanto, on kustannustehokas ratkaisu vähentää ruokaketjun ilmastopäästöjä ja vahvistaa Euroopan energia- ja lannoiteomavaraisuutta. Politiikkatoimien ennakoitavuus ja johdonmukaisuus on kuitenkin välttämätöntä investointien toteutumisen varmistamiseksi.

Riippuvuuksien vähentäminen ja turvallisuus

Kriittisten tuotantopanosten varmistaminen, poikkeustyökalut ja kansainväliset kumppanit

Haitallisten riippuvuuksien vähentämiseksi ja turvallisuuden vahvistamiseksi on varmistettava ruokasektorin kriittisimpien luonnonvarojen ja tuotantopanosten saatavuus sekä niiden eurooppalainen omistajuus. Lannoitteiden ja rehujen omavaraisuutta on lisättävä Euroopassa (ks. kohta 'Vähähiilistäminen ja kilpailukyky) aktiivisilla teollisuuspoliittisilla toimenpiteillä. Päätösvalta Suomen vesivarojen käytöstä on säilytettävä kansallisella tasolla.

Ruoka-alan lainsäädäntö on käytävä läpi poikkeuksellisten tilanteiden näkökulmasta ja on laadittava kriisimekanismi, joka mahdollistaa nopeat, koko EU-aluetta koskevat päätökset. Asetetuista raja-arvoista tai säännöistä pitää voida poiketa väliaikaisesti huoltovarmuudelle kriittisissä toimitusketjuissa, kuten ruokaketjussa. Kriisitilanteissa voidaan siten välttää merkittävä ruokapula tai muu häiriötilanne.

Toimintaympäristön muuttuessa yhä epävakaammaksi tulee EU:n aktiivisesti hakea samanmielisiä kansainvälisiä kumppaneita kriittisten tuotantopanosten hankintaketjujen monipuolistamiseksi. EU-lainsäädännön vaikutusarviointeihin tulee sisällyttää perusteelliset arviot vaikutuksista kansainväliseen toimintaympäristöön ja eurooppalaisten yritysten kansainväliseen kilpailukykyyn.

Sääntelyn yksinkertaistaminen

Elintarvikeyritysten sääntelytaakkaa vähennettävä, yrityksiä kuultava aktiivisesti

Elintarviketeollisuus on yksi raskaimmin säännellyistä toimialoista ja sääntelytaakka on esteenä yritysten kasvun mahdollisuuksille. Elintarvikealan yrityksiä koskee mm. laaja elintarviketurvallisuus-, elintarviketieto-, eläinten hyvinvointi-, pakkaus-, yritysvastuu-, kauppatapa- ja CAPin säännöt (markkinatukitoimet, sopimussuhdesääntely, markkinastandardit, menekinedistäminen, koulujakelujärjestelmä, jne).

Kilpailukyvyn vahvistaminen edellyttää parempaa, toimintaympäristön ennakoitavuutta varmistavaa sääntelyä. Elintarvikealan yritysten tarpeet tulee huomioida esim. sääntelyn yksinkertaistamisessa ja kaiken uuden sääntelyn, esim. maatalous- ja ruokavisioon sisältyvien kokonaisuuksien, valmistelussa. Uusia säädösesityksiä tulisi tehdä vain, jos huolella tehdyt vaikutusarviot, mukaan lukien arviot vaikutuksista yritysten toiminta- ja kilpailukykyyn sekä kasvun mahdollisuuksiin, osoittavat tarvetta lisäsääntelylle.

Sääntelyn tulee perustua tutkittuun tietoon ja sen toimeenpanoon yrityksissä on varattava riittävät siirtymäajat. Komissio on poliittisissa linjauksissaan ja aloitteissaan korostanut säännöllistä vuoropuhelua sidosryhmien kanssa ja keskustelua siitä, miten täytäntöönpano voidaan parhaiten sopeuttaa käytännön realiteetteihin. Ruoka-alaa koskevan politiikan ja säädösten valmistelussa on olennaisen tärkeätä kuulla erikokoisten ruoka- ja juoma-alan yritysten näkemyksiä.

Kunnioittavasti,

ELINTARVIKETEOLLISUUSLIITTY RY

Mikko Käkelä
toimitusjohtaja

Lisätiedot johtava asiantuntija, Marika Säynevirta, marika.saynevirta@etl.fi